

КРАТКИЯТ ЖИВОТ НА ЕДНА ДИРЕКТИВА: ДИРЕКТИВАТА ЗА ЗАПАЗВАНЕ НА ТРАФИЧНИ ДАННИ И ЗАЩИТАТА НА ЛИЧНИЯ ЖИВОТ В ЕЛЕКТРОННИТЕ КОМУНИКАЦИИ

Проф. г-н Нели Огнянова

Категора „Европеистика“, СУ „Св. Климент Охридски“

1. Проблемът: високата цена на непропорционалните мерки

Правото на зачитане на личния живот и защитата на личните данни е основно право на гражданите в Европейския съюз. За България това е основно комуникационно право, регламентирано в конституцията. Така е и в преобладаващия брой държави от ЕС. Правото на личен живот може да бъде ограничавано и съпровождано с условия и изисквания по силата на други защитени от закона права и интереси, между тях най-често са правото на информация и защитата на националната сигурност и общественения ред. Същевременно ограниченията трябва да не съставляват неоправдана и непропорционална намеса в личния живот на гражданите. Така като основен въпрос пред законодателя и на наднационално, и на национално ниво се очертава *пропорционалността*.

В цифровото време технологиите позволяват съществена намеса в личния живот. Персоналната комуникация е технологично опосредена и доставчиците на услуги, особено доставчиците на интернет достъп или доставчиците на мобилна телефония имат огромни възможности за намеса в личния живот, което поначало е недопустимо. Въпреки това в отделни случаи, при цели от общ интерес - например във връзка с разкриване и наказване на сериозни престъпления, правото може да допусне намеса.

Директивата за запазване на трафични данни е пример за *сериозните различия*, които съществуват между гражданите, организациите, институциите и държавите по въпроса за пропорционалността, когато става дума за баланса между защита на личния живот и сигурността. Сравнителният анализ показва изключително високите стандарти по отношение на комуникационните права например в скандинавските страни, с

което се обяснява и особено чувствителност към мерките, представляващи намеса в личния живот. Швеция приема да заплати финансова санкция, но не въвежда директивата дори след две последователни решения на Съда на ЕС.

Краткият живот на директивата е пример и за *ролята, която могат да играят гражданите* и гражданските организации. Както ще стане ясно, активните граждани и организации в областта на цифровите права защитават позицията си срещу непропорционална намеса в личния живот от преди приемането на директивата - и чрез инструментите на прелюдициалното питане - до нейната отмяна като противоречаща на Хартата на основните права на ЕС.

Неправилната преценка за пропорционалност впоследствие изисква много институционално и гражданско време в период от близо десет години, както и разходи за организиране на информационни кампании, анализи, водене на дела в Съда на ЕС и в държавите, необосновани разходи по прилагането. Заедно с това от влизането в сила на националните мерки (в България от 2010 г.) е осъществявана и неоправдана намеса в личния живот. Ето защо урокът за високата цена на непропорционалните мерки трябва да бъде добре научен.

2. Правна рамка на личните данни и защитата на личния живот в Европейския съюз

Принципите на защитата на личните данни в ЕС се уреждат в Директива 1995/46/ЕО за личните данни. Правната уредба на личните данни и личната неприкосновеност в електронните комуникации се урежда в Директива 2002/58/ЕО, изменена впоследствие с *Директива 2009/136/ЕО*.

Директива 2006/24/ЕО е още един правен акт в разглежданата област, който заедно с Директива 2002/58/ЕО регламентира защитата на личния живот в електронните комуникации. Главното развитие на нормативната уредба, въведено с тази директива, е т.нар. запазване на трафични данни.

Трафичните данни са данни за комуникациите в електронна среда: за лицата, които комуникират, за тяхното местоположение (location data) и свързаните с тях данни, необходими за идентифициране на абонат или регистриран потребител (източник, направление, дата, час, продължителност и тип на връзката, използвано крайно устройство и др.). Проследяването не се отнася до съдържанието на самите съобщения. Но от трафичните данни, разгледани в съвкупност, е възможно да се изведат „много точни заключения за личния живот на лицата, чиито данни са били запазени, например навигацията им в ежедневието, мястото на постоянно или временно пребиваване, ежедневието им или други пътувания, упражняваните дейности, социалните връзки на тези лица и социалните кръгове, в които се движат.“¹

¹ Т.27 Решение на Съда на ЕС по съединени дела C293/12 и C594/12 от 8 април 2014, по-нататък „Решение на Съда на ЕС от 8 април 2014 г.“

В обхвата на директивата попадат всички електронни комуникации, както и всички потребители, а не само лица, свързани с незаконна дейност. „Директивата налага запазването на всички данни, свързани с трафика в рамките на фиксираната телефония, мобилната телефония, интернет достъпа, електронната поща по интернет и интернет телефонията. Поради това тя обхваща всички електронни съобщителни средства, чието използване е широко разпространено и е с нарастващо значение в ежедневието на всеки. Наред с това директивата обхваща всички абонати и регистрирани ползватели. Следователно от нея възниква намеса в основните права на почти цялото европейско население.“²

3. Приемане на Директива 2006/24/ЕО

През 2004 г. Франция, Германия, Швеция и Великобритания предложиха рамково решение за запазване на данните за нуждите на правозащитните органи. Рамковите решения по т.нар. трети стълб се приемаха с единодушие в Съвета на ЕС по инициатива на Комисията или държава от ЕС.

В предварителните обсъждания стана ясно, че според някои държави предлаганият проект предвижда съществена намеса в личната сфера. Единодушие в Съвета на ЕС не беше постигнато. Тогава по време на Председателството на Обединеното Кралство е направено предложение за директива (септември 2005 г.) в същия обхват. През март 2006 г. директивата е приета, без да се налага да се постига единодушие на държавите - на основание на чл. 95 от ДЕО.

Директивата преобръща правен принцип: изисква се запазване на трафични данни *преди извършване на престъпление* с оглед евентуално извършване на престъпление. Заедно с това тя има действие по отношение на всички граждани (*erga omnes*), а не само по отношение на извършителите на престъпления или заподозрени в извършване на престъпления.

4. Правно основание.

Делото Ирландия /ЕП и Съвета на ЕС

Ирландия, една от несъгласните с предложението за директива държави, скоро след приемането ѝ подава до Съда на ЕС жалба за отмяна. Образувано е Дело С-301/06.

Ирландия изтъква, че изборът на член 95 от Договора за Европейската общност (ДЕО) като правно основание на Директива 2006/24/ЕО е грешка. В решението Съдът обобщава позицията на Ирландия по следния начин³: Нито този член, нито която и да е от другите разпоредби на ДЕО могат да представляват подходящо правно основание за тази директива. Според Ирландия единствената цел или поне главната или най-важна цел

² Т. 56 Решение на Съда на ЕС 8 април 2014 г.

³ Т. 28-29 Решение на Съда на ЕС по Дело С-301/06

на посочената директива е да улесни установяването, разкриването и преследването на престъпления, включително в областта на тероризма. Държавата сочи, че директивите имат за „център на тежестта“ събирането на националните законодателства за подобряване на функционирането на вътрешния пазар, а Директива 2006/24 се отнася до налагането на наказания за престъпления, а не е предназначена да поправи евентуални недостатъци във функционирането на вътрешния пазар.

Защитавайки избора на правно основание (директива) Съветът изтъква, че в годините след приемането на Директива 2002/58 националните органи за наказателно преследване са все по-загрижени от използването на технологиите за извършването на престъпни деяния. Затова те приемат мерки с цел да предотвратят заличаването на данни, свързани с тези услуги, и да гарантират, че посочените мерки ще са на разположение на органите за наказателно преследване. Тези проблеми възпрепятстват доброто функциониране на вътрешния пазар.

Разбира се, по тази логика цялото законодателство, свързано с предотвратяването и борбата с престъпността, може в последна сметка да се разглежда като предпоставка за по-ефективното функциониране на вътрешния пазар. Независимо от това Съдът на ЕС приема, че Директива 2006/24 се отнася най-вече до функционирането на вътрешния пазар, но все пак в решението се съдържа изрична уговорка, че Съдът се произнася само „по избора на правното основание“, а не по съдържанието и баланса на права в директивата.

Дело С301/06 с предмет жалба за отмяна на Директивата за задържане на трафични данни е *първото от серията съдебни дела*, свързани с недоволството на граждани, организации и институции от приетата директива. Както виждаме, противниците на директивата не успяват да предотвратят приемането на такъв акт на наднационално ниво.

5. Реакции след приемането на директивата

Несъгласието на граждани, организации и институции продължава да бъде изразявано и по време на срока за транспонирането на директивата в националните законодателства. По това време има вълни от граждански протести срещу въвеждането на директивата. Бизнесът също изразява недоволство, тъй като запазването на трафични данни е свързано с разходи и промяна в организацията на работа на телекомуникационните компании.

В някои държави (Германия, Румъния, Чехия) е сезиран съответният конституционен съд. Според съобщението на ЕК във всеки един от тези случаи националният закон е бил обявен за противоконституционен, но никъде няма заключение за противоречие с Хартата на основните права в ЕС.⁴

⁴ Frequently Asked Questions: The Data Retention Directive, Brussels, 8 April 2014

В Чехия и Румъния след решенията на конституционните съдилища се приемат нови закони, а в Германия след решението от 2010 г. не се предприемат по-нататъшни стъпки за въвеждане на директивата.

Първата отрицателна оценка на равнище ЕС идва от Европейския надзорник по личните данни. Макар да се е присъединил към отговорника Съвет на ЕС по делото Ирландия/ЕП и Съвета, скоро след това изразява тревога поради напълно небалансираната система от мерки и липсващите гаранции за личната неприкосновеност в директивата.⁵

През 2011 г. ЕК изготвя доклад за оценка на директивата *ex post*.⁶ Докладът потвърждава, че директивата е с лошо качество. В тези 22 държави, които са я въвели към момента, са налице значителни различия в националните мерки по отношение на целите, достъпа до данните, периодите на запазване, защитата на данните, сигурността на данните и статистиката и в частност:

- отсъства баланс на мерките с правото на личен живот и лична неприкосновеност;
- директивата не е хармонизирала подхода спрямо запазването на данни и не е създавала равни условия за операторите;
- продължава да няма правна сигурност за индустрията;
- задължението да се запазват и извличат данни води до значителни разходи за операторите, особено за по-малките оператори, като разходите се възстановяват в различна степен;
- различни са видовете престъпления, за които може да се получи достъп до запазените данни.

6. Санкционни процедури. Решения на Съда на ЕС. Делото Комисия/ Швеция

През 2011 г. Европейската комисия установява, че Чехия, Германия, Австрия, Румъния и Швеция не са транспонирали директивата.

След приключване на административната фаза на санкционната процедура три от държавите са дадени от Комисията на Съда - Гърция (Дело C211/09), Австрия (Дело C-189/09) и Швеция (Дело C185/09) - и са осъдени за липса на транспониране.

Впоследствие Австрия и Гърция въвеждат директивата. Швеция отказва да въведе директивата и след решението на Съда на ЕС от 4 февруари 2010 г. по дело Комисия/Швеция (C185/09). Поради това година по-късно Комисията завежда второ дело Комисия/Швеция (C270/11) с предмет иск за неизпълнение по член 260, параграф 2 ДФЕС.

С Решение от 30 май 2013 г. - две години след силно критичния доклад, в който се констатира лошото качество на директивата и година преди

⁵ EDPS/11/6, Brussels, Tuesday 31 May 2011

⁶ COM (2011) 0225 European Commission Evaluation Report on the Data Retention Directive

отменителното си решение - Съдът на ЕС осъжда Кралство Швеция да заплати на Европейската комисия по сметка „Собствени ресурси на Европейския съюз“ еднократна сума от 3 милиона евро.

В решението се казва: *Що се отнася до възприетото от Кралство Швеция поведение по отношение на задълженията му по Директива 2006/24/ЕО, не могат да бъдат приети приведените от тази държава доводи, че забавеното изпълнение на посоченото съдебно решение се дължи на извънредни трудности от вътрешен характер, свързани с особеностите на законодателната процедура, както и на широкия политически дебат относно транспонирането на Директива 2006/24 и на проблемите поради трудните решения, изискващи претегляне на защитата на личния живот и необходимостта от ефикасна борба срещу престъпността.* Както Съдът многократно е подчертавал, държавите членки не могат да се позовават на разпоредби, практики или положения от вътрешния си правен ред, за да оправдаят неспазването на задължения, които произтичат от правото на Съюза.⁷

Сега се вижда цялата несъстоятелност на настояването на Комисията и Съда на ЕС. В същото време статистиката показва, че запазването на трафични данни в държавите от ЕС набира скорост и достига недостижими по-рано равнища.

7. Прелоциуални питання за съответствие на директивата с Хартата на основните права на ЕС. Обявяване на директивата за недействителна.

Ирландия, след загубата в Съда на ЕС по въпроса за правното основание, въвежда директивата. Но инициативата да продължат битката срещу проследяването и запазването на данни поемат правозащитните организации. *Digital Rights Ireland* още през 2006 г. подава жалба до ирландски съд, в която поддържа, че е собственик на мобилен телефон, оспорва законосъобразността на националните мерки относно запазването на данни и иска от съда като запитваща юрисдикция да установи недействителността на Директива 2006/24/ЕО и на част 7 от Закона за наказателно правораздаване (терористични престъпления) от 2005 г. Criminal Justice (Terrorist Offences) Act 2005, в които за доставчиците на телефонни комуникационни услуги се предвижда задължение да запазват свързани с услугите данни за трафика и местонахождението за определен в Закона срок за целите на предотвратяването, разкриването, разследването и преследването на престъпления и гарантирането на сигурността на държавата. Съдът, след като приема, че не може да се произнесе по свързаните с националното право въпроси, с които е сезиран, без да се изследва валидността на Директива 2006/24/ЕО, решава да спре производството и да отправи до Съда прелоциуални въпроси: Съвместими ли е Директива 2006/24/ЕО с правото на зачитане на личния живот,

⁷ Т. 54 Решение по Дело C270/11 Комисия/Швеция

установено в член 7 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „хартата“) и в чл. 8 от ЕКПЧ? Съвместима ли е Директива 2006/24/ЕО с правото на защита на личните данни, установено в член 8 от хартата? В отговор на запитването е образувано дело C293/12.

Австрия също въвежда директивата след решението на Съда на ЕС по делото Комисия/Австрия за липса на транспониране. Но група граждани подават конституционни жалби до *Verfassungsgerichtshof* във връзка със съвместимостта на закона, с който се транспонира Директива 2006/24/ЕО във вътрешното австрийско право, с федералния конституционен закон (*BundesVerfassungsgesetz*). Въпросите са сходни с въпросите от Ирландия. *Verfassungsgerichtshof* по-специално си поставя въпроса дали Директива 2006/24 е съвместима с хартата, след като тя позволява съхраняване на масиви с типови данни относно неограничен брой лица за продължителен период от време. Запазването на данни засяга почти изключително лица, чието поведение изобщо не оправдава запазването на данни за тях. Тези лица са изложени на увеличен риск властите да извършват търсене в данните им, да се запознават със съдържанието им, да се информират за личния им живот и да използват тези данни за различни цели, като се има предвид по специално неопределимият брой лица, които имат достъп до данните през период най-малко от шест месеца. Според запитващата юрисдикция съществува съмнение, от една страна, доколко тази директива може да постигне целите, които преследва, и от друга страна, доколко е пропорционална разглежданата намеса в упражняването на съответните основни права.⁸ В отговор на прелюдициалното запитване е образувано дело C594/12.

Съдът на ЕС обявява директивата за недействителна в Решение от 8 април 2014 година по съединени дела C293/12 и C594/12.

В решението си Съдът преди всичко приема, че запазването на данни с оглед на възможността за евентуален достъп до тях на компетентните национални органи, изисквано съгласно Директива 2006/24, действително обслужва цел от общ интерес.⁹ При тези условия Съдът решава да провери пропорционалността на констатираната намеса.

Съдът констатира по-нататък известното: че Директива 2006/24/ЕО се прилага общо за всички лица, за всички електронни съобщителни средства, както и за всички данни за трафик, без да въвежда никакво разграничаване, ограничаване или изключение с оглед на целта за борба с тежките престъпления.¹⁰ Директива 2006/24 засяга абсолютно всички лица, които използват електронни съобщителни услуги, въпреки че лицата, чиито данни са запазват, не се намират, макар и непряко, в положение, което би могло да даде повод за наказателно преследване. Следователно тя се

⁸ Т. 20 Решение на Съда на ЕС от 8 април 2014 г.

⁹ Т. 44

¹⁰ Т. 57

прилага дори за лица, за които не съществува никаква улика, даваща основание да се счита, че действията им биха могли да имат някаква, била тя пряка и далечна, връзка с извършени тежки престъпления. Освен това тя не предвижда никакво изключение, поради което се прилага и за лица, чиито съобщения според националното право представляват професионална тайна.¹¹ Макар да има за цел да допринесе в борбата с тежката престъпност, директивата не изисква никаква връзка между данните, които се предвижда да бъдат запазени, и наличието на заплаха за обществената сигурност, като по-специално предвиденото в нея съхранение не е насочено само към данни, отнасящи се за определен период от време и/или за определена географска зона, и/или за кръг от лица, които е възможно по един или друг начин да са участвали в тежко престъпление, нито само към лица, които поради други съображения биха могли да допринесат чрез запазване на данните им за предотвратяването, разкриването или преследването на тежки престъпления.¹²

Към тази всеобща липса на ограничения се добавя фактът, че Директива 2006/24/ЕО не предвижда никакъв обективен критерий, позволяващ да се ограничи достъпът на компетентните национални органи до данните и тяхното последващо използване за целите на предотвратяването, разкриването или преследването на престъпления, които - с оглед на широтата и тежестта на намесата в основните права по членове 7 и 8 от хартата - да могат да се считат за достатъчно тежки, че да обосновават подобна намеса.¹³ Като добавя и съображения, свързани и с периода на запазване, с липсата на гаранции срещу незаконен достъп и липсата на задължение за унищожаване на данните, Съдът стига до обосновавания извод, че като е приел Директива 2006/24, законодателят на Съюза е надхвърлил границите, които налага зачитането на принципа на пропорционалност с оглед на членове 7 и 8 и на член 52, параграф 1 от хартата¹⁴ и обявява Директива 2006/24 за недействителна.

Правните последици от обявяването на директивата за недействителна се основават на ДФЕС, според който, ако искът е обоснован, Съдът на Европейския съюз обявява атакувания акт за недействителен и ако счете за необходимо, обявява онези от правните последици на отменения акт, които трябва да се считат за окончателни. В конкретния случай Съдът не е счел за необходимо да се произнесе подробно по правните последици на обявяването на недействителност на директивата.

8. Директива 2006/24/ЕО и България

Въвеждането на Директива 2006/24/ЕО в България премина през няколко фази:

¹¹ Т. 58 Решение на Съда на ЕС от 8 април 2014 г.

¹² Т. 59

¹³ Т. 60

¹⁴ Т. 69

8.1. Отначало директивата беше транспонирана в Закона за електронните съобщения, а част от изискванията бяха въведени в отделна Наредба № 40/2008, издадена съвместно от министъра на вътрешните работи и председателя на Държавната агенция за ИТ и съобщения. Както е известно, ограничения на правата на човека не може да се въвеждат в подзаконов акт по силата на българската конституция, поради което наредбата беше атакувана по съдебен ред.

8.2. Върховният административен съд - тричленен състав¹⁵ отхвърли жалбата за отмяна на съответните текстове в посочената Наредба № 40/2008.

8.3. Върховният административен съд - петчленен състав¹⁶ отмени чл.5 от Наредба № 40/2008 за категориите данни и реда, по който се съхраняват и предоставят за нуждите на сигурността и разкриването на престъпления. Според съда в отменената разпоредба „липсва яснота по отношение гарантиране правото на защита срещу незаконна намеса в личния и семейния живот на гражданите, което обуславя противоречието на нормата с чл.8 от ЕКПЧ, с текстове от Директива 2006/24/ЕО, с чл. 32 и чл. 34 от Конституцията на Република България. Така формулираният текст не поставя условия, препятстващи злоупотреба с възможността да се нарушават конституционно гарантирани права на гражданите. Не е предвидено препращане към специалните закони: Наказателно-процесуален кодекс, Закон за специалните разузнавателни средства, Закон за защита на личните данни, в които са конкретизирани предпоставките за допускане достъп до определени данни, свързани с личния живот и личните данни на отделната личност.“

8.4. След като ВАС отмени частично Наредба № 40/2008, *Народното събрание не се съобрази* с аргументите на ВАС и изцяло възпроизведе отменените изисквания, но вече в закон. Депутатът Камен Костадинов (ДПС) заяви в зала: „Решението на ВАС не ни обвързва, ние сме парламент.“

Така директивата беше въведена изцяло в Закона за електронните съобщения (ЗЕС). Основните възражения срещу въвеждането бяха следните:

- **Обхват:** беше предвидено запазване на данни по отношение на повече престъпления, отколкото директивата изисква (всички, за които се изисква наказание лишаване от свобода за повече от пет години). По този начин парламентът насърчи и практиката да се предвиждат нови и нови престъпления, наказуеми с лишаване от свобода за повече от пет години (критерий, възприет за престъпленията, по отношение на които се допуска запазване на данни), за да може при разследването да се използват запазени трафични данни.
- **Срок:** минималният срок за запазване на данни, предвиден в директивата, е 6 месеца, а в България се предвиди по-дълъг срок (12 месеца).

¹⁵ Решение на ВАС № 8786 /2008 г.

¹⁶ Решение на ВАС № 13627/ 2008 г.

- Гаранции: въпреки че отпадна идеята за директния достъп до трафични данни (*пасивния терминал*), гаранциите за следените лица останаха крайно недостатъчни.

Недоволството на гражданите намери израз в продължаващи протести, като протестът от 14 януари 2010 г. пред Народното събрание доведе до създаване на правозащитна организация „14 януари“ от противници на въвеждането на директивата. Независимо от това през февруари 2010 г. промените в ЗЕС бяха приети на второ четене и директивата беше въведена окончателно.

По съображения за пълнота трябва да се каже, че в българското общество има и обратна гледна точка: за още по-широк обхват на престъпленията, по отношение на които да се прилагат мерки за запазване на данни. Така например в писмо до председателя на парламентарната организация за колективно управление на авторски права поддържат следното: „По изключително безотговорен начин на българското общество се внушава, че така законът и наредбата ще отразяват по-точно разпоредбите на директивата, защото в нейния текст става дума за „сериозни“ престъпления. Същевременно, удобно за определени заинтересовани, се спестява информацията, че в европейското право „сериозни“ престъпления са престъпни деяния, наказуеми с лишаване от свобода и с мярка на неотклонение повече от *една година*. Изключването на престъпленията срещу интелектуалната собственост от приложното поле на ЗЕС за нас би било сигнал за безотговорно и изкривено транспониране на Директива 2006/24/ЕО, застрашаващо интелектуалната собственост и нейното законово предлагане в дигитална среда.“¹⁷

Следващите години се характеризират с масирано запазване на трафични данни, за което свидетелства например Годишният доклад за 2011 година на постоянно действащата към 41-то НС подкомисия за осъществяване на парламентарния контрол, предвиден в Закона за специалните разузнавателни средства и в ЗЕС.¹⁸

Според този доклад „прави впечатление, че процентът на отказаните искания е 0,8 от общия брой на исканията за достъп до трафични данни, което е индикация за липса на контрол и формализъм от страна на съда при предоставяне на разрешение за достъп и използване на трафични данни. Липсата на контрол и формалният подход на съда може да доведе до сериозно нарушаване на основните права и свободи на гражданите“.

Обратно на изводите в доклада броят на трафичните данни - обект на запазване - расте през целия период 2011 - 2014 г., като правозащитните организации установяват, че няма точна статистика за броя на исканията.

¹⁷ Писмо на БАМП, Профон, Филмаутор, БулАкт, Арсис Консултинг и др. до Председателя на НС www.capital.bg/getatt.php?filename=o_677647.doc (достъп 1 май 2015)

¹⁸ <http://www.parliament.bg/bg/parliamentarycommittees/members/336/reports/ID/3613> (достъп 1 май 2015)

8.5. Едва след обявяване на директивата за недействителна, Омбудсманът се обърна към Конституционния съд с искане да се обявят за противоконституционни редица текстове от ЗЕС, които регламентират събирането на трафични данни на интернет потребителите.

Аргументите за непропорционалност на намесата са основателни и според становище на Върховния касационен съд „конституционно нетърпими“:

- обхват на случаите (престъпленията, при които се допуска);
- обхват на лицата - неограничен кръг лица;
- срок - необосновано дълъг, като при съдебно разрешение за предоставяне на трафични данни доставчиците са длъжни да удължат срока за съхранението им с още 6 месеца;
- не са предвидени достатъчно гаранции за ефикасна защита на данните срещу рискове от злоупотреба, незаконен достъп и незаконно използване на данните;
- нивото на съдебен контрол е понижено от председател на окръжен съд до председател на районен съд;
- магистратите реално са възпрепятствани да проверят за какво точно се искат трафичните данни, защото исканията са бланкетни;
- липсва граждански контрол.

Конституционният съд прие аргументацията и констатира, че „макар и въведена като средство за постигането на една легитимна цел от общ интерес както за ЕС, така и за всяка национална държава, за да бъде оценена като необходима, подходяща и съразмерна в условията на едно демократично общество, обсъжданата мярка по събиране и запазване на данните от целия телекомуникационен трафик (общо и без повод), безспорно представляваща сериозна намеса в личния живот на гражданите, следва да бъде уредена по начин, съобразен с най-високите възможни стандарти на сигурност, каквито действащата правна регламентация като цяло не осигурява“. В резултат Конституционният съд прие, че не отделните разпоредби, а цялата оспорена уредба следва да бъде обявена за противоконституционна.¹⁹

По подобен начин националните мерки, с които е транспонирана Директива 2006/24/ЕО, са обявени за противоконституционни в Германия, Румъния, Чехия, Словакия, Австрия, Полша, като аргументите са идентични или сходни с аргументите на българския Конституционен съд.

Заклучение

С поглед напред, държавите вече обмислят как би изглеждало едно пропорционално решение относно задържането на трафични данни. В това отношение българският Конституционен съд е улеснил законодателя, като е

¹⁹ Решение на КС № 2/2015 г. по конституционно дело № 8/2014 г.

извел принципи, на които трябва да отговаря уредбата в бъдеще: „1) конкретно и изчерпателно уредени в закона случаи, в които е възможно искане за достъп до трафични данни; 2) прецизно уредени основания, органи и процедура за получаване на съдебна санкция за достъп до данните, тяхното използване и унищожаване; 3) законови гаранции за сигурността на самите предоставени данни, обхвата на тяхната употреба, прозрачността и правната защита, включително осигуряване на специализиран контрол срещу нерегламентирания достъп до данните и възможността за предоставянето им на трети лица, извън оторизираните субекти; 4) забрана за използването им за цели, различни от конституционно оправданите, и то във всички възможни етапи - генериране, запазване, съхранение, предаване, използване, унищожаване от лицата, които ги съхраняват; 5) оптимизиране на срока на запазване на данните съобразно установените европейски стандарти, националната и европейската практика; 6) осигуряване на баланс между целта, сериозността на ограничението и предвидените правни средства за защита от неоторизиран достъп до запазените данни от телекомуникация, вкл. и наказателноправни, ако такива бъдат създадени. Само при пълното и точно изпълнение на всички обсъдени критерии би могло да се счита, че законодателната уредба на мярка от вида на въведената би издържала проверката за съответствие с конституцията.“²⁰

²⁰ Решение на КС № 2/2015 г. по конституционно дело № 8/2014 г.